

Diplomová práce Romana Kurkina „Vývoj plodnosti ve státech a regionech Evropské unie po roce 1991“ je tvořena celkem 166 stranami, z nichž 58 stran se týká přílohové části. Textová část je rozdělena do osmi kapitol, včetně úvodu a závěru.

Roman Kurkin si vybral pro zpracování své diplomové práce téma, které se na první pohled může zdát jako poměrně jednoduché; toto zdání je avšak zavádějící, jelikož při důkladném zpracování se autor musí vypořádat s celou řadou překážek ve formě neúplnosti datové základny, stejně jako se zpracováním nemalého množství dat a údajů. Kolega Kurkin se k této činnosti postavil s vervou, výsledná práce tak sebou přináší poměrně stěžejní výsledky ve formě poměrně ucelených dat za úroveň plodnosti v regionech Evropské unie pro období 1991–2008, která nejsou běžně dostupná. Také velmi dobře zpracovaná teoreticko-metodologická část práce, kdy se musí ocenit především diskuse s dostupnou literaturou, tak samotná základní regionální diferenciaci zemí a regionů Evropské unie podle vývoje úrovně ukazatele úhrnné plodnosti předurčují k zařazení této práce mezi ty, které svým obsahem i rozsahem výrazně převyšují požadavky kladené na diplomové práce.

Samotná práce je poměrně dobře strukturována – pro někoho možná neobvyklý způsob řazení analytických kapitol, kdy je nejprve studována odlišnost v úrovni plodnosti v regionech Evropské unie a až poté ve státech samotných, je hned v *Úvodu* řádně okomentován a po přečtení práce se jeví jako zcela logický. Vůbec *Úvod* práce je sám o sobě velmi osobitě pojat, jak sám autor uvádí, jedná se o určité zamyšlení, které jen podtrhuje zájem Romana Kurkina o kvalitní zpracování vybraného tématu. Jak již bylo zmíněno, druhá kapitola, popisující použitou metodologii a datové zdroje, je sepsána velmi srozumitelně a téměř bez výhrad; čtenář zde nalezne ucelený přehled o klasifikaci NUTS, o přístupech ke studiu regionální diferenciace úrovně plodnosti i problematice získávání relevantních zdrojů dat. Také třetí kapitola je metodologické povahy, kde jsou představeny základní ukazatele plodnosti, ale také ty ukazatele, které jsou méně používané. Autor se zaměřil především na čím dál tím více používaný ukazatel očištěné úhrnné plodnosti, na různé přístupy k jeho sestavení, stejně jako ale na slabé stránky tohoto ukazatele, které vedou mnohé demografy ke kritickému postoji vůči jeho používání. Následující, čtvrtá, kapitola je zaměřena na stručné shrnutí vývoje reprodukčního chování v poválečném období na Starém kontinentu. Pozornost je zaměřena především na v současné době již často popsany průběh druhého demografického přechodu, který je doplněn o regionalizaci zemí Evropské unie na základě současných a dostupných demografických dat, které s tímto teoretickým konceptem souvisejí, a to za použití shlukové analýzy. Pátá, poslední podpůrná kapitola před samotnou analytickou částí, je pak velmi dobře zpracovanou diskusí s literaturou, a to jak té, která se týká regionální diferenciace úrovně plodnosti, tak také determinantů, které tuto diferenciaci ovlivňují.

Stěžejní částí práce představují šestá a sedmá kapitola. Nejprve je pozornost zaměřena na vývoj regionální diferenciace úrovně plodnosti regionů NUTS 2, poté na úroveň mezistátní, a to v obou případech v období 1991–2008, resp. na základě analýzy tříletých průměrů ukazatele úhrnné plodnosti. Obě kapitoly jsou obdobně koncipovány; autor rozdělil pro tuto potřebu státy Evropské unie na dvě části – západní a východní část, které reflektují historické souvislosti spojené především s politickým uspořádáním Evropy před rokem 1990. V rámci popisu regionální diferenciace je pak přistoupeno nejprve k vývoji v západní části, poté ve východní části a nakonec ve všech regionech dohromady, jak západních, tak východních. K popisu a vysvětlení regionální diferenciace úrovně plodnosti jsou použity standardní metody (základní ukazatele variability, intervalové četnosti, tabulky s nejvyššími a nejnižšími hodnotami), které jsou doplněny o méně používané přístupy (Spearmanův korelační koeficient, shluková analýza a obrázku porovnávající vývoj podílu mezistátních a vnitrostátních rozdílů na celkové variabilitě úrovně úhrnné plodnosti). Autor tak vyčerpávajícím způsobem popsal vývoj regionální diferenciace úhrnné plodnosti na dvou úrovních regionálního členění, přičemž výsledky jsou správně a logicky interpretovány. Regionální diferenciace na mezistátní úrovni je navíc doplněna o srovnání mezistátní diferenciace úrovně úhrnné plodnosti a očištěné úhrnné plodnosti v Evropské unii mezi roky 1996–2005, kdy je statisticky doloženo, že při použití ukazatele očištěné úhrnné plodnosti jsme svědky nižší variability

úrovně plodnosti. V Závěru je velmi vhodným způsobem shrnuto dosažených poznatků, byly verifikovány vstupní hypotézy a nastíněn budoucí vývoj plodnosti ve státech a v regionech Evropské unie.

Z uvedeného je patrné, že předložená práce Romana Kurkina je po obsahové stránce velmi dobře koncipována. Celkově vysokou kvalitu práce podtrhuje také minimum typografických a gramatických chyb, které umožňují i tak již dobrou čtivost textu. Určité výtky lze uvést jen na vzhled grafů, které jsou jednak poměrně ponuré a s ohledem na typ vložení do textového editoru také graficky „nečisté“, a také k použitým barvám v mapách, kdy použití červeno-modré škály u typologií regionů/států podle úrovně plodnosti se jeví jako nešťastně zvolené – podle psychologického působení barev se například sytě červená barva ztotožňuje s extrémně vysokými hodnotami, naopak sytě modrá s hodnotami extrémně nízkými. Ne vždy však tyto barvy odpovídají typu zobrazovaného regionu a na první pohled tak můžou obrázky mapového charakteru čtenáře uvést v omyl. Další oblastí, která může vzbuzovat otázky, je použití citací, resp. jejich korektní zápis. V práci je použito velmi obrovské spektrum použité literatury, což nelze jinak hodnotit, než kladně. Ovšem v celé práci je použito minimum přímých citací, přičemž některé pasáže, které jsou uváděny jako volné citace, působí spíše jako citace přímé. Jedná se nejspíš pouze o subjektivní pocit, než o poukázání na konkrétní citační prohršky, nicméně považuji za důležité na tuto skutečnost autora upozornit... Na druhé straně je nutné na tomto místě vyzdvihnout velmi rozsáhlou, ale nezbytnou přílohou část, která velmi vhodně doplňuje v textovou část práce.

I přes výše uvedené drobné připomínky, které jsou spíše formálního charakteru, nelze předkládanou diplomovou práci hodnotit jinak, než velmi kladně. Svým rozsahem a způsobem zpracování dle mého názoru výrazně převyšuje nároky kladené na zpracování prací tohoto typu. Mnohdy až mravenčí práce při dohledávání, doplňování a dopočítávání hodnot úhrnné plodnosti za obrovské množství regionů Evropské unie, stejně jako velmi dobře zpracovaná teoreticko-metodologická část, je značným přínosem pro oblast regionální demografie v evropském prostoru. Autor prokázal velmi dobrý cit pro práci s textem i s daty, které dokáže velmi vhodným způsobem interpretovat, což poukazuje na nemalý potenciál autora pro zpracovávání dalších demografických studií. Na základě výše uvedených skutečností je proto samozřejmé, že diplomovou práci Bc. Romana Kurkina „*Vývoj plodnosti ve státech a regionech Evropské unie po roce 1991*“

navrhuji přijmout k obhajobě.

Luděk Šídlo

Praha 2010-09-17